

I

NØITRALITET ER ANSVAR

Tale holdt i København av
Fredrik Ramm.

Vi gjengir her in extenso den tale som Fredrik Ramm holdt på det nordiske møte i København forleden dag. De øvrige talere var: Fra Danmark Kaj Munk, fra Sverige Harry Blomberg, fra Island Gudmundur Kamban. Møtet blev ledet av stiftsprost Paul Brødersen i København og blev overværet av 800 spesielt innbudne. Innbyderne til møtet var Forfatteren Kjeld Abell, filmcensur fru Bodil Begtrup, professor Aage Bentzen, folkehøiskoleforstander C. P. O. Christiansen, dr. med. Dida Dederding, minister Niels Høst, teaterchef Thorv. Larsen, lærer P. Marcussen og magister Jens Rosenkjær.

Mine damer og herrer!
Norden skal være en krets av land som fremtiden kan bygges på. Dette var en hovedtanke i det kommunike som blev sendt ut fra de nordiske statsministres møte her i København i september. Tanken blev ført videre da de nordiske statschefer møttes i Stockholm.

Hermed har de ansvarlige ledere for de nordiske folk pekt på hvad sann nøytralitet er: Vilje i folkene til å leve slik innad og utad at vi kan bli folkeforsonere når freden skal slutes. Denne vilje holdes i denne tid frem i de nordiske sinn. I Oslo blir der tirsdag tatt et viktig skritt i dette arbeide for da skal statsminister Nygaardsvold og biskop Berggrav tale på et møte med det samme program som her i kveld: Nordens samarbeide og Nordens ansvar. Og det spørsmål som er blitt brennende for mig i denne forbindelse er: Hvad kan Norge gjøre? — Tross alt rammet krigen mitt land uforberedt. Vi hadde ikke tenkt oss at den fredelige utvikling skulde brytes av. Og da så krigen kom begynte der en politisk strid om ansvaret for en del mangler i vår indre forsyning. Og vi så på de makter som var kommet i krig med den frykt og den bitterhet som er karakter-

istisk for mennesker som blir vekket op av sin ro og trygghetsfølelse.

Med andre ord er vi norske idag delvis behersket av de følelser som drev de andre makter i krig. Men hvis vi ikke som nasjon arbeider oss ut av denne innstilling og inn i den tankegang som er uttrykt av vår statsminister, vår kirkes første mann, vår store dikter og tenker Ronald Fagen og en voksende krets av intellektuelle som bevisst arbeider for en ny mentalitet, svikter vi som folk og som del av den nordiske folkegruppe vår verdenshistoriske misjon: Ved indre fred og solidaritet å skape forutsetningen for en nøytralitetspolitikk som gjør oss til en folkeforsonende faktor!

Jeg nevnte forleden dag disse tanker for en mann der som jeg tilhører den opinionsskapende del av samfundet. Han sa: «Vi er små. Vi blir små. Vi kan ikke gjøre nogetsomhelst. Vår røst blir ikke hørt. Å tro noget annet er innbilskhet.» — Og enda jeg vet at det han sa var galt, før den tanke gjennom mig: Reis ikke til København. Bli hjemme og tenk på dine artikler og dine bøker. Men så husket jeg en episode på Hotel Continental i Oslo for nogen år siden. Ved en lunsj for nogen av stortingets mest fremstående medlemmer var også en en-

11

gelsk officer tilstede. Han holdt en tale som gav nogen hver litt å tenke på. Han sa nemlig til oss norske journalister, politikere, læger, jurister og ingeniører at de nordiske land med sine historiske og kulturelle forutsetninger, sin geografiske beliggenhet og sine gode forhold til andre stater kan bygge bro mellom de maktgrupper som stod mot hverandre. Vi fikk et sjokk... kunde vi som satt ved lunsjbordet i en restaurant i et litet land øve innflydelse? Tanken var for stor for oss. Da blev den ikke vårt personlige eie.

Næste gang jeg hørte de samme ord var på Visby på Gotland i august ifjor. Der var jeg sammen med hundrevis av utlendinger og mottoet for vårt samvær var Norden — folkeforsoneren. Da den engelske officer kom med tanken til oss var det nærmest i form av et forslag som vi kunde tenke over. På Visby hvor jeg hørte tanken på mange verdenssprog kom den i form av et nød-rop: «Forson oss før vi går under!» Også den gang var tanken for stor. Den blev ikke en del av mitt daglige liv. Jeg bad ikke daglig til Gud, som jeg har gitt mitt liv til, om å få krefter nok til å ta arbeidet op. Tanken om at Norge, Norden er folkeforsoneren er ikke en del av vårt daglige liv. Ennu er den ikke en alltid bren-

nende vilje i våre folks daglige liv.

Vi er alle almindelige mennesker. Men i oss alle er der en mulighet for det ualmindelige; en vilje til å strekke oss ut over oss selv. I livets store øieblikk kjenner vi denne vilje røre sig i oss slik kvinnen må kjenne fosteret når det rører sig i henne. Det er denne spiren til det ualmindelige som vi skal la foldesig ut i ualmindelige tider. På samme måte som vi enkeltvis er almindelige mennesker er våre folk almindelige nasjoner. Men også i våre folk er der spirer til ualmindelige bedrifter. — Jeg er almindelig norsk journalist. For mig er det ualmindelig å gå Guds veier. Å dra til København, å stige op på en talerstol som denne og overfor et publikum hvis kritiske vurdering jeg kjenner og burde frykte, si: Det folk, den gruppe av folk hvis åndelige elite lar sig inspirere av uselvisk kjærlighet og som våger å føre sine landsmenn ut av århundrers støvede tankebaner vil forme en ny civilisasjon.

— Dette er spørsmål om en viljesakt. Krigen overrasket oss ikke som en naturkatastrofe, men den kom som et resultat av den menneskelige vilje. Og lenge før den var begynt på slagmarkene i den synlige verden hadde den været igang i menneskenes sinn. Vi hatet. Vi fryktet. Vi næret bitter-

III

het. Og så kom krigen fordi vi vilde den. Den vil fortsette så lenge vi lar vår vilje lamme av de følelser som førte til krigen. Den slutter ikke fordi om den ytre bruk av våben slutter. Og dens verste følger er ikke de millioner av døde, de raserte verdier, men forråelsen av det menneskelige sinn. Materiens seier over ånden. Hatets seier over kjærligheten. Likegyldighetens seier over barmhjertigheten.

Nordens innsats er derfor meget større enn å gripe inn i det psykologiske øieblikk og få sluttet en traktat mellom fiender. Nordens innsats er å ville den aktive kjærlighet som til nu er en ukjent faktor i det mellempfolkelige samhold. Vil vi den, utfører en krets av almindelige stater en ualminnelig ting. Da gjør Norden en innsats som til nu har været ukjent i verdens historie. Da er Nordens åndelige elite blitt det Gud har gitt den evner til: En krets av mennesker som ser det som sin

oppgave å skape en ny mentalitet: Grunnlaget for en ny civilisasjon.

Den farbare vei for mig inn i denne tankegang var kristendommen. Den er kommet som en følge av en overgivelse til Gud; dens oprindelse er en villighet til så langt evnene rekker å tenke uselvisk. Og dens virkninger kan jeg best illustrere ved å ta frem nogen trekk som belyser min journalistikk før jeg ante at der i verden fantes noget som het aktiv kjærlighet.

Fra jeg var barn har jeg elsket en av de store europeiske nasjoner. Den kjærlighet gjorde det til en selvsagt plikt for mig å hate dens fiender. Og efter evne søkte jeg å få mine landsmenn til å dele både mitt hat og min kjærlighet. — Jeg mente på samme måte at som god patriot måtte jeg egge mine landsmenn mot Danmark når der i diskusjonen dukket op uløste spørsmål fra rikenes foreningstid. Da dommen falt i Haag skrev jeg en artikkel.

Jeg minnet om Gambettas ord efter freden i 1871 da han talte om tapet av Alsace-Lorraine på følgende måte: «La oss aldri tale om hullet i Vogesernes blå linje. La oss alltid huske det.»

Jeg har med disse to eksempler vist hvordan så verdifulle ting som kjærlighet til et land hvis kultur har gitt mig meget, og fedrelandskjærlighet, kan føre til at der skapes øket ufred i Europa. Og ifjor oplevet jeg noget som viste mig følgene av slik egoistisk betonet fedrelandskjærlighet. Jeg bilte rundt om i Europa. Ut kjørte jeg bak Siegfriedlinjen. Hjem bak Maginotlinjen. Det var under septemberkrisen og de nasjonale lidenskaper var pisket i været. Hvad kunde jeg gjøre som skribent? Skulde jeg si som den engelske forfatter Cecil Roberts til Sir Philip Gibbs: «Kommer der engang til bomber over London vil jeg gå ut på gatene og puste dypt inn i den giftige gass, for da er livet ikke verd å leve lenger.» Eller skulde jeg gjøre det samme som Sir Norman Angell som peker på de bøker som den euro-

Vår tids malerolje

Oxanoljen

Hurtiglakk

Den sterkeste gulvblakk

O.K.

IV

13.11 1938

peiske intelligens har skrevet og si: «Hvad har dere maktet med det alt sammen?»

Men der finnes en aktiv vei. Den kristne vei: Skape slik fred i det menneskelige sinn at kjærligheten ikke får geografiske og kulturelle grenser. — Like etter krigsutbruddet var jeg i en liten norsk kystby. Der skulde jeg en kveld tale om det samme som jeg taler om nu, og på gaten traff jeg en venn som jeg fortalte om det kristne arbeide som foregår rundt om i verden. Han så på mig med et litt overlegent smil og sa: «Men dere klarte ikke å stanse krigen!» — Nei. Det klarte ikke vi kristne. Det klarte ikke vi nøytrale. Det klarte ikke Norge og den gruppe av folk som mere enn nogen i historisk tid har opplevet fredens velsignelser. Vi klarte det ikke fordi vi manglet mot, vilje og kjærlighet. Vi gjorde nogen spede forsøk da katastrofen var over oss. Men for sent! Men det er ikke for sent at hver enkelt av oss blir fredskapende. Det er ikke for sent for den norske, den danske, den nordiske elite å ta

op ansvaret... Vi i denne sal, vi og våre like i Norden kan skape den kjærlighetens atmosfære som våre statsmenn skal handle i imorgen. Idag kan Norden skape den kjærlighetens atmosfære hvori verden skal slutte den nye fred.

Når jeg i samtaler fremholder disse ting får jeg ofte spørsmålet: Hvordan skal den nye atmosfære skapes? Hvad skal vi gjøre?... Jeg kan ikke gi nogen råd. For her er tale om et individuelt liv, en omvurdering av alle verdier så kjærligheten kommer inn. Jeg har været nogen dager i København. Nogen har spurt om der skal dannes en ny organisasjon; tas op en ny realpolitikk. Nogen har sagt at vi klarer oss om vi bruker vår sunde fornuft.

En ny civilisasjon skapes bare i det enkelte menneskelige sinn. Det var ingen organisasjon som slo op de 95 teser på kirkedøren i Wittenberg. Det var ikke realpolitikk å gjøre det. Det er ikke tale om den sunde fornuft når vi rådes til å hoppe ut på 70,000 favner. Luther og Kierkegaard gikk drevet av Guds ånd foran en tidsalder og skapte et nytt åndelig liv i utelleglige mennesker. Bare med ordets makt skapte de en ny civilisasjon tross organisasjonene, realpolitikken og den sunde fornuft stod mot dem. De var almindelige mennesker av kjøtt og

blod. Men de stred ikke imot da tiden kalte på den spire til det ualmindelige som Gud har skapt i oss alle.

For over hundre år siden gikk der i Norge omkring en bondegutt som het Hans Nielsen Hauge. Han var drevet av Guds ånd og gikk fra gård til gård og gjorde de norske bønder fri. Materialistiske historikere erkjenner at han skapte en ny civilisasjon i mitt land: En ny åndelig kraft som er en vesentlig forutsetning for mitt lands politiske kulturelle og økonomiske blomstring og som er merkelig i landet den dag idag. Det er mitt håb at jeg engang skal kunne si som den bondegutten: «Jeg har svoret Gud lydighet, og hans ånd har hjulpet mig til å holde det løfte.»

Vi kan ikke være Luther, Kierkegaard og Hans Nielsen Hauge allesammen. Men jeg vet at hver av oss kan få kraft til å ta op det ansvar for å skape fred som jeg vet er mitt, Norges og Nordens.

fter barbering

1.60 og 2.70. BARNENGEN

Regina Hotel - Oslo

Rådhusgt. 26.

Vær. enkelte fra 5.50-8, dob. 9.50.-14